

İstanbul Mevlevîhanelerinin Osmanlı Mûsikî Sanatına Etkileri

Muhammet Sevinç

 <https://orcid.org/0000-0003-2645-971X> | muhammet.sevinc@asbu.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara, Türkiye

Öz

Osmanlı döneminde Mevlevî tarikatının düşünce ve öğretilerinin merkezi mekânlarından olan ve farklı sanat alanlarında yetiştirdiği sanatkarlarla öne çıkan İstanbul Mevlevîhanelerinin Osmanlı mûsikîsine etkileri bu çalışmada konu edilmiştir. Ciddi bir sanat disiplini içinde din, dil, edebiyat, mûsikî, kültür ve sanat eğitimiyle birer kültür, ilim, irfan ve eğitim merkezi; aynı zamanda akademi ve konservatuar niteliği taşımış; büyük edip, şair, mesnevîhan, mütefekkir, mûsikîşinas, ressam, hattat, nakkâş ve el sanatkarları yetiştirmiş olan Mevlevîhaneler Osmanlı entelektüel hayatında önemli bir yer işgal etmiştir. Bu çerçevede İstanbul Mevlevîhaneleri özellikle yetiştirdiği mûsikîşinaslarla Osmanlı mûsikî hayatına yön veren en önemli kurumsal mecralardan birisi olmuştur. Bu açıdan İstanbul Mevlevîhanelerinin Osmanlı mûsikîsi üzerindeki etkisini tespit etmek hem Türk din mûsikîsinin hem de klasik Türk mûsikîsinin gelişim süreçlerinin anlaşılması açısından oldukça önemlidir. İstanbul özelinde düşünüldüğünde Mevlevîlik 1491 yılında kurulan Galata Mevlevîhane'si ile birlikte payitahtta zamanla etkisini göstermeye başlamış ve daha sonra kurulan Yenikapı, Beşiktaş (Bahariye), Kasımpaşa ve Üsküdar Mevlevîhaneleri İstanbul'un hem kültür hem de sanat hayatına etki eden önemli kurumlar olmuştur. İstanbul Mevlevîhanelerindeki, özellikle Galata ve Yenikapı Mevlevîhanelerinde yetişen sanatkarlar, yaşadıkları dönemlere damgasını vuran eserler ortaya koymuşlardır. Bu anlamda çalışmada İstanbul Mevlevîhanelerinde yetişmiş mûsikîşinas örnekleri üzerinden Osmanlı mûsikî hayatının bir kesitinin anlaşılması amaçlanmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemi çerçevesinde yürütülmüştür. Konu ile ilgili literatür, dokümantasyon tekniği ile taranarak birincil ve ikincil kaynaklara ulaşılmıştır. Konu mekânsal açıdan İstanbul Mevlevîhaneleri ile sınırlandırılırken zamansal açıdan 15-20. yüzyıllar arası dikkate alınmıştır. Tarihsel veriler dikkate alınarak bahsi geçen Mevlevîhanelerde yetişmiş mûsikî sanatkarları ile bu sanatkarların etki alanları, oluşturdukları sanat ağı bağlamında değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda 15. Yüzyıldan itibaren İstanbul'da kültür hayatında yer edinmeye başlayan Mevlevîhanelerin, zaman içerisinde hem sayılarının arttığı hem de mûsikî başta olmak üzere birçok sanat alanında etkin çevreler oluşturduğu görülmüştür. Mevlevîliğin Osmanlı sarayı ile kurduğu yakın ilişkiler Mevlevîhaneleri Osmanlı mûsikî hayatında önemli bir konuma yükseltmiştir. Türk mûsikîsinin gelişimine büyük etkisi olan şahsiyetlerden ve aynı zamanda şair, bestekâr ve mûsikîşinas kişilikleriyle bilinen Osmanlı Padişahları III. Selim ve II. Mahmut Galata Mevlevîhanesi'ne bağlı birer Mevlevî idiler. Bu sultanlar özellikle Mevlevîhaneleri ihya etmiş; sarayda Mevlevî mûsikîşinasları himaye ederek Osmanlı mûsikî sanatına damgasını vuran büyük mûsikîşinasların yetişmesine vesile olmuştur. İstanbul Mevlevîhanleri'nde yetişen başta Buhurizade Mustafa İtri, Dede Ali Şirugani, Nayi Osman Dede, Hammamizade İsmail Dede Efendi, Abdülbaki Nasır Dede, Ali Nutki Dede, Abdurrahim Künhi Dede, Mustafa Nakşî Dede,

Dr. Subhi Ezgi, Dellalzade İsmail Efendi, Zekai Dede, Hacı Arif Bey, Behlül Efendi, Mehmed Celalettin Dede Şeyh Atâullah Dede ve Hüseyin Fahrettin Dede gibi birçok ismin ortaya koydukları eser ve icrâlarıyla Osmanlı mûsikî sanatına damga vurdukları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Türk Din Mûsikîsi, Mevlevîhane, Tekke Mûsikîsi, Mevlevî Mûsikîsi, Osmanlı Mûsikîsi.

Etik Beyan	Bu çalışma, Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan "İstanbul Mevlevîhanelerinin Osmanlı Mûsikî Sanatına Etkileri" adlı tebliğin özetidir.
Türü	Bildiri Özeti
Geliş Tarihi	26.07.2023
Kabul Tarihi	28.07.2023
Yayın Tarihi	11.08.2023
Kategori	Sanat ve Beşeri Bilimler, Tarih, Sanat ve Beşeri Bilimler, Sanat ve Mimarlık
Araştırma Alanı	Sanat - Müzik
Sempozyum	:
Adı	3. Türkiye Sosyal Bilimler Sempzyumu
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/548
Yer ve Tarih	Çevrim İçi - 26-31 Ağustos 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi; Oku Okut Derneği
Bildiri Oturum Bilgisi	12. Oturum - 28 Ağustos 2023 Pazartesi 15:00 - 16:10
Telif Hakkı	© 2023 Muhammet Sevinç. Yazar telif hakkını elinde tutarak yayımcıya uygun lisans ile yayım izni vermiştir.
Lisans	
Yayımcı	Oku Okut Yayınları
Kaynak Gösterimi	Sevinç, Muhammet. "İstanbul Mevlevîhanelerinin Osmanlı Mûsikî Sanatına Etkileri". 3. <i>Türkiye Sosyal Bilimler Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı</i> . ed. Abdullah Demir. 397-400. Ankara: Oku Okut Yayınları, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54

The Effects of Mawlawi Lodges of Istanbul on Ottoman Musical Art

Muhammet Sevinç

 <https://orcid.org/0000-0003-2645-971X> | muhammet.sevinc@asbu.edu.tr

Assist. Prof. Dr., Social Sciences University of Ankara, Ankara, Türkiye

Abstract

This study focuses on the effects of Mawlawi Lodges of Istanbul, which were one of the central places of the ideas and teachings of the Mawlawi order during the Ottoman period and which stood out with the artists they trained in different fields of art, on Ottoman music. Mawlawi Lodges, which were a center of culture, knowledge, wisdom, and education with their religious, linguistic, literary, musical, cultural, and artistic education in a serious artistic discipline, as well as an academy and conservatory, and which trained great writers, poets, masnawîkhans, intellectuals, musicians, painters, calligraphers, illuminators and craftsmen, occupied an important place in Ottoman intellectual life. In this context, Mawlawi Lodges of Istanbul were one of the most important institutional channels that shaped Ottoman musical life, especially with the musicians they trained. In this respect, determining the influence of Mawlawi Lodges of Istanbul on Ottoman music is very important in terms of understanding the development processes of both Turkish religious music and classical Turkish music. When considered in the specific case of Istanbul, Mawlawism began to show its influence in the capital with the establishment of Galata Mawlawi Lodge in 1491, and the subsequent establishment of Yenikapı, Beşiktaş (Bahariye), Kasımpaşa and Üsküdar Mawlawi Lodges became important institutions that influenced both the cultural and artistic life of Istanbul. Artists trained in Mawlawi Lodges of Istanbul, especially in Galata and Yenikapı Mawlawi Lodges, created works that left their mark on the periods they lived in. In this sense, this study aims to understand a cross-section of Ottoman musical life through the examples of musicians trained in Mawlawi Lodges of Istanbul. The study was conducted within the framework of qualitative research method. Primary and secondary sources were accessed by scanning the literature on the subject with the documentation technique. While the subject was spatially limited to Mawlawi Lodges of Istanbul, the 15th-20th centuries were taken into consideration temporally. Considering the historical data, the music artists trained in the aforementioned Mawlawi Lodges and their spheres of influence were evaluated in the context of the artistic network they created. As a result of the research, it was seen that the Mawlawi Lodges, which started to take a place in the cultural life of Istanbul from the 15th century onwards, both increased in number and formed active circles in many fields of art, especially music. The close relations between Mawlawism and the Ottoman court elevated Mawlawi Lodges to an important position in Ottoman musical life. The Ottoman Sultans Selim III and Mahmut II, who had a great influence on the development of Turkish music and were known as poets, composers, and musicians, were both Mevlevîs affiliated with the Galata Mawlawi Lodge. These sultans especially revived the Mawlawi Lodges, patronized Mawlawi musicians in the palace, and were instrumental in raising great musicians who left their mark on the Ottoman musical art. Among those who grew up in

the Mawlawi Lodges of Istanbul were Buhurizade Mustafa İtri, Dede Ali Şirugani, Nayi Osman Dede, Hammamizade İsmail Dede Efendi, Abdülbaki Nasır Dede, Ali Nutki Dede, Abdurrahim Künhi Dede, Mustafa Nakşî Dede, Dr. Subhi Ezgi, Dellalzade İsmail Efendi, Zekai Dede, Hacı Arif Bey, Behlül Efendi, Mehmed Celaledin Dede, Şeyh Atâullah Dede, and Hüseyin Fahrettin Dede have left their mark on Ottoman music art with their works and performances.

Keywords

Turkish Religious Music, Mawlawi Lodge, Takka Music, Mawlawi Music, Ottoman Music.

Ethical Statement	This paper is a summary of the study titled “The Effects of Mawlawi Lodges of Istanbul on Ottoman Musical Art” presented at the 3rd Turkish Symposium of Social Science.
Type	Conference Proceeding
Received	2023-07-26
Accepted	2023-07-28
Published	2023-08-11
Category	Art & Humanities, History, Art & Humanities, Art & Architecture
Research Area	Art - Music
Conference	:
Title	The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences
Web	https://sempozyum.okuokut.org/index.php/tsbs/article/view/548
Location & Date	Online - August 26-31, 2023
Sponsor	Ankara Yıldırım Beyazıt University; Oku Okut Association
Proceeding Session	Session 12 - August 28, 2023, Monday 15:00 - 16:10
Copyright	© 2023 Muhammet Sevinç. The author retains the copyright and provides the publisher with a proper license to publish.
License	
Publisher	Oku Okut Press
Citation	Sevinç, Muhammet. “The Effects of Mawlawi Lodges of Istanbul on Ottoman Musical Art”. <i>The 3rd Turkish Symposium of Social Sciences: The Book of Abstracts</i> . ed. Abdullah Demir. 397-400. Ankara: Oku Okut Press, 2023. https://doi.org/10.55709/okuokutpress.54